

Bibliyografi :

Anadolu coğrafya lûgatı

Sınaçları

Yazan : Genaral
Abdurahman Aygün

Saygı değer genç bilginlerimizden; Cümhuriyet Halk Partisi gazetesi muharriri Ali Avni Candar, balâdaki adla çok kıymetli bir eser neşreylemiş ve bunun bir nüshasını da bize göndermiştir.

Birinci sayıyı teşkil eden bu kitabı, diğer numaralar da takip edeceğinden; hepsinin bitiminde pek büyük ve âdeta ansiklopedik bir mecelle vücuda gelmiş olacaktır.

Filhakika ; Bir kroki ile 96 sayfadan ibaret bulunan mevzubahs (birinci sayı), 1 : 200,000 lik yalnız Ankara paftasına müteallik isimleri muhtevî bulunduğuna, ve bütün Türkiye Cümhuriyeti de 118 pafta tuttuğuna nazaran, kabaca bir hesaba göre ; hitamında (Anadolu coğrafya lûgatı), 11328 sayfaya balığ olacak ve belkide bir düzüne cilt teşkil edecektir.

Ön sözünde itiraf eylediği veçhile; şimdiye kadar hiç bir kimsenin kalem oynatamadığı ve alâka göstermediği bu mühim teşebbüsünden ve yüksek muvaffakiyetinden dolayı, biz Avai Candar'ı candan tebrik eyleriz ; ve evvelce Harta dairesi mensubinininden bulunmuş olması dolayısıyla de büyük iftiharlar hissederiz.

Müsaraatan şunuda yazalımki ; Avni'nin himmeti yalnız bu değildir. Aşağıda tadat edilen eserlerini ise daha evvelce bastırmıştır.

- 1) Eti Hiyeroğlîfı üzerinde tetkikler.
- 2) Ankaradan Nevşehir Arkeolojik, Türkolojik tetkikler.
- 3) Türk sosyalijs tetkikleri, Türklüğün tetkikleri ve yayılışı.
- 4) Türk Budun, İl, Ulus, Uruk, Boy, Oymak, Avul, Oba, ve soy adları.

5) Anadolu tarih ve arkeolojisinden (Sayı : 1) Ege havâlisinde Sardes, Layrisse, Yıldıztepe, İzmir.

6) Eminlik mezarları.

Görülüyorki ; O, arkeoloji noktai nazarınnan memleketin bir çok köşelerini fen kazmasile delik deşik etmiş, ilim kûs-kûsile eşelemiş ve tarih gözilede bunları incelemiştir.

(Anadolu coğrafya lûgatı) isminden dahi anlaşıldığına göre, Harta dairemizi ciddî surette alâkadar etmektedir. Bu kitap ; köy ve hatta harabeler de dahil olduğu halde ; Türkiye Cümhuriyetinin mübarek topraklarında mevcut bütün mahali meskûnenin yerlerini, mahiyetlerini, tarihlerini ve hatta bazan esâtirini söylemekte ve böylelikle pek büyük bir noksanımızı itmam eylemektedir.

Yabancı dillerden kalma zannettiğimiz bazı köy isimlerinin halis Türkçe olduğunu bizzat kendimde gördüm ve öğrendim Meselâ : Ankaramızın 23 kilometre garbında bulunan Sincanköy bu kabildendir. Ötedeeberi dayduğumuz lâflara göre, bu kelimenin Ehli Salip rüesasından Sen Jan'dan kalma olduğunu zannediyordum. Halbuki Avni bunu zayıf görüyor ve (Sincanlı) adında bir (Boy) dan taammüm etmiş bulunduğunu söylüyor.

Orman Çiftliği için şöyle diyor :

Ankaramın 5 kilometre garuında şehrin asrî bir mesiresidir. On yıl önce bir çöl olan bu saha, şimdi şirin bir orman ve bahçedir. Gazinoları, havuzları, zekâ ile çalışmanın doğur-

duğu bir harikadır denilebilir. Yüce önderimiz Atatürk burasını Ankaranın çevresinde ağaç yetişmez diyenlere karşı bir örnek olsun için bizzat meşgul olarak kendi paralarile vücuda getirdi ve sonrada millete hediye etti....

Elyevm büyümüş Polatlı'nın bir mahallesini teşkil eden Menteşe köyü için de berveçhi âti satırları yazmıştır.:

Polatlı'nın güney yanı köyü şimdi kendinin bir mahallesi olmuştur. Evvelce başlı başına bir köy idi. Bu isim; büyüğe bir Türkmen oruğunun adıdır. Fakat bunların bağlı oldukları il, malûm değildir. Garbî Anadolu'da Selçuk devletinin yıkılması sıralarında birde hükûmet kurmuşlardır. Muğla havali-sine hala (Menteşe ili) derler.

Aynı zamanda Anadolu şarkındada kuvvetli olduklarını; Hammer'in (Kızılhoca aşiretinin Yörgüç paşa tarafından imhası teşebbüsleri sırasında bunların kalanlarının, Zülkadir ve Akkoyunlu beylerinin memleketlerinde Menteşe Türkmenlerine iltica ettiklerini) söylemesinden anlıyoruz.

Ziya Gök Alp; bu ismi, (Menteşçiler) olarak kaydetmektedir. Fakat bunda aldanmıştır. Bunun menteşçilik ile alâkası yoktur. İsim; bazılarının sandığı gibi (Mantaş) da değildir. (Mingtaş) dır.

Eğer Mantaş olsaydı; dilin gramerine göre Taşman olması icap ederdi.

(Bintaş) anlamı; bir şahıs adından çıkmış ve sonra Menteşe şekline girmiştir. Bu isme bazı yahudilerdede rastlanır. Selânikli bir Musevinin adı Menteş idi.

Bir misâl daha: Karapürçek.

Ankaranın 10 kilometre doğusunda bir köydür. 88 evi ve 590 nüfusu vardır. Bir Türkmen köyünün adıdır. İranda halen Kotur deresine ve hududumuz civarına yerleştirilmiş olan

(Semkânlı) aşiretinin asıl adı budur. Bunlar Türktür. Ve reisleri, an'ane olarak (Sultan Karapürçek) adını taşırlar. Bunların şarkında kalanlar kürtleşmişlerdir. Semkâni adını da sonradan almışlar ve bir aralık aslen yine Türk olan ve kürt telakki edilen milli aşireti arasına karışarak yaşamışlardır. Anadoluda diğer yerlerde bulunanlar halis Türk olduklarını bilirler. Ve kürtlükle hiç bir alâkaları bulunmadığını söylerler.

İşte ; En ufak bir köye kadar bu kadar malûmat veren Anadolu Coğrafya Lâgatı baştan başa hep bu kıymettendir. Binaenaleyh Ali Avni Candarı tekrar tebrik eder ve her vatan-
tandaşın ve hasseten her Harta mensubininin bu eserden hemde tehalükle birer tane edinmelerini tavsiye eylerim.
